

การพัฒนาพื้นที่เล่นสร้างเสริมสุขภาวะของเด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษา

สมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่สิบ

ได้พิจารณารายงาน เรื่อง การพัฒนาพื้นที่เล่นสร้างเสริมสุขภาวะของเด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษา^๑

รับทราบ ว่า การเล่นของเด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษามีความสำคัญและมีคุณค่ามหาศาล เพราะการเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้ที่เหมาะสมคือ “การเรียนรู้ผ่านการเล่น และการเรียนรู้อย่างมีความสุข” การเล่นที่มีสิ่งเกื้อหนุนที่ดีจะส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีการคิดวิเคราะห์ เกิดความคิดสร้างสรรค์ และเรียนรู้การปรับตัว ลดอุบัติเหตุและอันตรายจากการเล่นที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้มีกฎหมายและข้อตกลงเกี่ยวกับสิทธิเด็กจำนวนมาก ได้กำหนดว่าเด็กมีสิทธิที่จะมีพื้นที่เล่นที่เหมาะสมและปลอดภัยที่จะนำไปสู่การสร้างเสริมสุขภาวะอย่างเสมอภาค

รับทราบ ว่า “การเล่นของเด็ก” คือ กิจกรรมใด ๆ ที่สนุกสนาน เพลิดเพลิน สร้างความสุข และการเรียนรู้สร้างสรรค์ อาจเป็นการเล่นกับตนเอง คนหรือสัตว์ เล่นกับของเล่น หรือสิ่งที่มีในธรรมชาติ การประดิษฐ์สิ่งของเครื่องเล่น การทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทำสวนครัว ทำอาหาร การเล่นกีฬา การอ่าน การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ฯลฯ ความสำคัญของการเล่นของเด็กเปรียบได้กับการทำงานของผู้ใหญ่ และการเล่นของเด็กยังมีบทบาทในการบำบัดรักษาอีกด้วย

รับทราบ ว่า “พื้นที่เล่น” หมายถึง อาณาบริเวณที่เด็กสามารถเข้าถึง ซึ่งมีการพัฒนาและจัดการให้เป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมที่สนุกเพลิดเพลินเหมาะสม สร้างการเรียนรู้และพัฒนาการอย่างสร้างสรรค์สมวัย สร้างความสุข และมีความปลอดภัย ส่งผลต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของเด็ก พื้นที่เล่นของเด็กเป็นได้ทุกแห่งที่มีกิจกรรมการเล่น ตั้งแต่ร่างกายของพ่อแม่ พื้นที่ในบ้าน ในสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และในชุมชน รวมไปถึงพื้นที่ในธรรมชาติที่มีการจัดการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในชุมชนนั้น

รับทราบ ว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษา เป็นนโยบายสำคัญของประเทศ และมีคณะกรรมการระดับชาติ ๓ คณะ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่เล่นของเด็ก คือ คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ก.พ.ป.) ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (กดยช.) และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ซึ่งมีกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นฝ่ายเลขานุการ

ตระหนัก ว่า การที่พื้นที่เล่นจะมีประโยชน์และปลอดภัยต่อเด็ก จะต้องมีการจัดการและสิ่งเกื้อหนุนการเล่นที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการต้องคำนึงถึงความปลอดภัยอย่างครอบคลุม รวมทั้งพื้นที่สนามและ

^๑เอกสารสมัชชา ๑๐ / หลัก ๓

อุปกรณ์เครื่องเล่น มีผู้ดูแลความปลอดภัยเวลาที่เด็กเข้ามาเล่น ผู้เฝ้าหูหนวกการเล่น มีผู้ดูแลรักษาและซ่อมแซมเครื่องเล่นอุปกรณ์สนามเด็กเล่น ซึ่งรวมถึงการดูแลความปลอดภัยของสภาพแวดล้อมรอบสนาม

ตระหนัก ว่า ประเทศไทยยังมีความขาดแคลนอย่างมาก ในด้านพื้นที่เล่นที่ปลอดภัยและสร้างสรรค์ ที่เด็กจะเข้าถึงได้อย่างเสมอภาค ทั้งยังขาดผู้ดูแลเด็กที่มีความชำนาญในการจัดกิจกรรมในพื้นที่เล่น ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งขาดนโยบายและการสนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

กังวล ว่า การขาดโอกาสที่จะเล่นอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย มีผลให้เด็กขาดการพัฒนาตามทีประสงค์อย่างองค์รวม เด็กเล่นโดยขาดการดูแล และขาดการเรียนรู้ทักษะชีวิตเพื่อการอยู่รอด เด็กไปเล่นในพื้นที่ที่มีอันตราย ทำให้เกิดอุบัติเหตุซึ่งเป็นสาเหตุการตายลำดับที่หนึ่งของเด็กที่มีอายุตั้งแต่ ๑ ปีขึ้นไป

ชื่นชม ว่า ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา หลายภาคส่วนและองค์กรในประเทศไทย ได้ช่วยกันสร้างพื้นที่เล่นต้นแบบซึ่งมีความใกล้เคียงกับธรรมชาติและพัฒนาผู้ดูแลการเล่น ในโรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงพยาบาล และชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เห็นว่า สิ่งที่สำคัญต่อ “การพัฒนาพื้นที่เล่นสร้างเสริมสุขภาวะของเด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษา” คือการมีนโยบายในระดับชาติและระดับพื้นที่ การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทุกระดับ การมีบุคลากรที่เหมาะสม การมีองค์ความรู้ที่ดีในทุกมิติของพื้นที่เล่นและการเล่นของเด็ก และมีทรัพยากรสนับสนุนอย่างเหมาะสม

จึงมีมติดังต่อไปนี้

๑. ขอให้คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ก.พ.ป.)

๑.๑ เพิ่มเติมประเด็นเรื่องการพัฒนาพื้นที่เล่นสร้างเสริมสุขภาวะของเด็กปฐมวัยไว้ในร่างนโยบายและแผนการพัฒนาด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔

๑.๒ สนับสนุนให้เกิดกลไกการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาพื้นที่เล่นสร้างเสริมสุขภาวะของเด็กปฐมวัย เช่น การรวบรวมฐานข้อมูล พัฒนา เผยแพร่ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และการเรียนรู้ มาตรการในการดูแลเด็กในพื้นที่เล่น นับตั้งแต่พื้นที่เล่นในบ้าน ในสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในชุมชน ตลอดจนบทบาทสำคัญของพ่อแม่ การพัฒนาความรู้และทักษะในการดูแลเด็กและเฝ้าหูหนวกการเล่น รวมถึงการบริหารจัดการให้แก่บุคลากรในระบบหรือประชาชนจิตอาสา เช่น ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ผู้คนในชุมชน ครู นักเรียน ผู้สูงอายุ ฯลฯ รวมทั้งพัฒนาให้เกิดกลุ่มบุคลากร “ผู้ดูแลและเฝ้าหูหนวกการเล่น” ของเด็กปฐมวัย และเด็กในภาวะต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

๑.๓ ส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการศึกษาวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในระดับพื้นที่เพื่อสร้างและพัฒนาพื้นที่เล่นสร้างเสริมสุขภาวะของเด็กปฐมวัย

๒. ขอให้ คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (กดยช.) เพิ่มเติมประเด็นการพัฒนาพื้นที่เล่น และนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาวะของเด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษา ไว้ในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติและการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม

๓. ขอให้กระทรวงมหาดไทย โดยกรมโยธาธิการและผังเมือง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

๓.๑ ร่วมกับสถาบันการศึกษาและองค์กรวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่ และกลไกทุกระดับในการจัดการและพัฒนาที่อยู่อาศัย ชุมชน และเมือง ร่วมกับภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานภายใต้การกำกับของรัฐ จัดทำแนวทางการจัดสรร พัฒนา และจัดการพื้นที่เล่นสร้างเสริมสุขภาวะของเด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษา รวมถึงสนับสนุนให้มีพื้นที่เล่น ที่เหมาะสมและปลอดภัยอย่างเพียงพอสำหรับเด็กในแต่ละชุมชน

๓.๒ ร่วมกับศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจัดทำมาตรฐานความปลอดภัยของพื้นที่เล่นและการใช้พื้นที่ของเด็ก ให้เสร็จภายใน ๑ ปี และเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อเห็นชอบและประกาศใช้

๔. ขอให้กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมควบคุมโรค ร่วมกับ กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับเขต (พชข.) กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการชุมชน และศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ประสานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาจัดทำระบบเฝ้าระวังความปลอดภัยทางสุขภาวะรวมถึงโรคติดต่อในพื้นที่เล่นของเด็กในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

๕. ขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับเขต (พชข.) จัดตั้ง “คณะกรรมการพื้นที่เล่นสร้างเสริมสุขภาวะของเด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษา” ในระดับพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการชุมชน สภาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) คณะกรรมการของศาสนสถานในพื้นที่ ฯลฯ เพื่อจัดให้มีพื้นที่เล่นสร้างเสริมสุขภาวะของเด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษาที่เหมาะสม ปลอดภัย และเพียงพอ เพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ภายใต้บริบททางวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นนั้น ๆ ตลอดจนจัดให้มีระบบการดูแลและตรวจสอบให้เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัยของพื้นที่เล่นอยู่เสมอ

๖. ขอให้คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดส่งเสริมสนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของแต่ละโรงเรียน สถานศึกษาเอกชน และสถานศึกษาในสังกัดท้องถิ่น ร่วมกับชุมชนดำเนินการให้เด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษาในพื้นที่ความรับผิดชอบมีพื้นที่เล่นที่สร้างเสริมสุขภาวะที่มีความปลอดภัย อย่างทั่วถึงและมีการดำเนินการนิเทศ ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของกรุงเทพมหานคร ขอให้สำนักงานการศึกษา สำนักพัฒนาสังคม และสถานศึกษาในเขตพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการ

๗. ขอให้สถานพยาบาลภาครัฐและเอกชนพิจารณาจัดให้มีพื้นที่เล่นตามมาตรฐานความปลอดภัยในสถานพยาบาลสำหรับเด็กและครอบครัว เพื่อเป็นพื้นที่ในการส่งเสริมสุขภาพ และส่งเสริมให้ผู้ปกครองตระหนักและเห็นความสำคัญของการเล่นที่สอดคล้องกับพัฒนาการ และจัดสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับเด็ก ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้เป็นพื้นที่ต้นแบบด้านการพัฒนาพื้นที่เล่น สร้างเสริมสุขภาพะของเด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษา

๘. ขอให้เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ รายงานความก้าวหน้าต่อสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๒